

Horký čaj a těžké víno

ELIŠKA KOPPOVÁ

Kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem. No nevím... Zнала jsem jednoho, co jich znal pět a neporadil si s pitomým lihovým vaříčem. A nejen s ním. Měl spoustu nápadů, ale všechny se mu nějak rozplynuly pod rukama. Zato s lehkostí přepínal z jedné řeči do druhé, a dokázal promluvit i jazykem, který znali jen rodilí mluvčí. V těch chvílích byl neodolatelný.

Na první společnou dovolenou mě pozval do jižní Itálie.

„Co tam?“ ptala jsem se. Proč ne do Říma, kde je spousta památek a restaurací? Ale přesvědčil mě a odjeli jsme až pod ostruhu italské boty.

V městečku, přilepeném ke kamenitému srázu, jsme nakupovali jídlo na další den. V horké nehybnosti dne se tu a tam zachvěla záclona, jinak se nedělo nic. Starci usazení na lavičkách kolem vyschlé kašny po nás mlčky otáčeli prošedivělé hlavy. Hlavní ulice byla klikatá a úzká – tak pro naloženého oslíka. Místní řidiči bravurně vytáčeli její zákruty a ještě stihli vesele pozdravit souseda. Řidiči kamionu, který sem bůhvíjak zabloudil, však neprojel. Vklínil se mezi dva domy a zablokoval provoz. Ten nebyl nikterak živý, uvízla tu všehovšudy dvě auta. Posádky vyskákaly ven a začalo pokřikování a rozhazování rukama. Za chvíli se tu utvořil shluk zvědavců. Remeslníci opustili svou práci, prodávачi obchody, děti hru a nakonec se přišourali i starci z náměstí. Každý z nich se snažil přispět dobrou radou v italštině. Jenže řidič kamionu byl Turek a znal jen pár slůvek anglicky.

A pak jsme se objevili my. Chtěli jsme odbočit do kopců na Forestu Umbru, ale Bohuše táhl nějaký instinkt právě sem. Miloval mimořádné situace, v běhu všedního života se nudil. Italsky se informoval od místních, co se stalo. Pak přistoupil k nešťastnému Turkovi, který se marně snažil někam dovolat. Všiml si jeho poznávací značky a začal rovnou turecky. Všichni ho považovali za anděla seslaného z nebes. Bylo to fascinující divadlo. Divoká gesta neustávala, ale intonace výkřiků už měla jiný náboj – spělo se k řešení.

V Bohušových ústech se střídaly melodické tóny italštiny s neznámými zvuky jazyka sultánů. Právě na tohle mě chytil a pak držel v očekávání jako Šeherezáda své posluchače. Navyprávěl mi spoustu pohádek, ale jediné, co opravdu splnil, byly dobrodružné cesty za hranice.

„Až se vrátíme, zařídím pro nás bydlení a pak se vezmeme,“ sliboval.

Věřila jsem tomu a zároveň si přála, aby se to zatím nestalo, abychom ještě někam naposled vyrazili. Alespoň jeden šilený výjezd a pak se usadíme.

A tak ubíhaly roky a já jsem zavírala oči a těšila se na léto.

S Bohušem jsem poznala místa, kam bych jinak těžko zavítala. Jenže já nepíšu cestopis. Chci vám vyprávět jeden jediný příběh, který udělal tečku za naším putováním. Možná byla předčasná,

ale znáte to, jak ji jednou v lásce vytuknete, nevymaže ji žádná *delete* ani korekta. Jednou možná lidi tenhle zázračný vynález přivedou na svět. To bude ta největší revoluce – dovedete si ji představit? Pokud ano, pak jste podobní fantastové jako Bohuš. Škoda, že mu nešly i obyčejný věci, bez kterých bohužel život nefunguje. Například uvařit horkej čaj, aby se měla jeho dívka čím zahrát, když vyleze promrzlá z Atlantiku. Bylo to o Velikonocích a pěkně na severu, žádný Saint-Jean-de-Luz, kde bývá tou dobu příjemných sedmnáct stupňů. Tam jsme se mimochodem koupali taky, ale pár let před tím. Obdivovali jsme barevný domy a plavali nahý pod opuštěnými útesy. Na červenobílém pásce visel varovný nápis, ale vyšlapaná stezka pokračovala za ni a dovedla nás na kamenitou pláž. Francouzi se o své radosti nenechají přivřít úředními zákazy.

Atlantik nás radostně vítal, ale my věděli, co dokáže, a tak jsme se nepouštěli daleko. Pomílovali jsme se na bílých kamenech v rytmu vln, které nám omývaly nohy. Atlantik se stal naším spolumilovníkem.

A pár let poté chladně přihlížel našemu rozchodu...

Naše poslední cesta vedla do Norska. Měli jsme v úmyslu procestovat Skandinávii a vyhradili si na to celý rok. Nevím, jestli Bohuš náš plán dodržel. Já ne. Místo do Laponska jsem se vezla ověněným autem na radnici. Vdávala jsem se za jednoho z těch mužů, co s lehkostí montují žárovky a dodržují slovo. Ptáte se, jestli jsem šťastná?

Proč bych nebyla? Bohuš byl omyl, odbočka z cesty, příjemné zabloudění. Dobrodružství patří v určitém věku k životu, ale nevystačíte s ním napořád. Bohuš tedy ano a právě proto nám to nemohlo vydržet.

Dneska jezdím na dovolenou na Mallorku. Náš hotel se vypíná přímo na pláži, je ověšený balkóny a na jeho terase světélkuje modrý bazén. Dokonalý místo pro odpočinek a snění. Můj manžel tu znehybní a rozplyne se ve slunci do bezvědomí. Chvilí ležím po jeho boku a pak se jdu projít po pláži daleko za hotely. Ano, jsem šťastná, ale pro jistotu s sebou nosím cestovní pas. To kdybych narazila na poutníka s krosnou na zádech...

Někdy ta procházka skončí na terase jiného hotelu, kde při sklence místního vína vyprávím náhodnému známému, co se událo tenkrát na útesu na jednom norském fjordu. Jak jsem se spustila k vodě, která byla černá a studená. Jak jsem věřila, že vysoko nade mnou mezitím Bohuš vaří čaj.

Vyšplhala jsem po příkré skále zpátky na útes. Trochu mě zklamalo, že se z kotlíku nekouří.

„Hned to bude,“ ujišťoval mě Bohuš a dál studoval návod. V Bergenu jsme si koupili jednoduchý vaříč s návodem v několika jazycích.

Sedla jsem si opodál, schoulila se do kabátu a čekala. Bohuš

nahlas předčítal v polštině a snažil se podle toho vaříč poskládat.

Trvalo to moc dlouho.

„Dej to sem – je to tam přece anglicky ne?“

Teď opravdu nebyla vhodná chvíle opájet se svými znalostmi. Kdyby byly ostatně tak dokonalé, dávno bude čaj hotov.

Návod byl krátký a na první pohled jednoduchý. Bohužel obsahoval několik technických slůvek, s nimiž jsme si nedokázali poradit. Tenkrát ještě nevládly překladače, kam si naboucháte cokoli, a vyleze vám výsledek. A my s sebou vezli jen norskoo-anglický slovník – kdyby náhodou. Ať jsme v něm listovali, jak chtěli, náš problém se nám vracel jako míček vrhaný na zeď. Vždycky to zkrachovalo na tom samém, na poslední záhadné operaci, která uvede vaříč do chodu; na tajuplné součástce, již jsme nedokázali identifikovat.

Ani má němčina z gymplu na vylustění záhady nestačila. A obrázky kreslil nejspíš slepý.

Bohuš pročítal další varianty návodů a já začínala žárlit na všechny ty Turkyně, Italy, Španělky nebo Polky, které ho příměly studovat jejich jazyk.

Zuřivě jsem rumplovala vyčnělými částmi zařízení. Co se naučil kvůli mně? Ani vaříč nesložil dohromady! Vtom něco zlověstně cvaklo a v dlani mi zůstal drobný váleček. Zřejmě jsem ulomila klíčovou součástku.

Teď už si čaj zaručeně neuvaříme. Strhla se hádka, kdo za to může.

„Ředitel zeměkoule, ale kde nic tu nic! Já chci svůj čaj a ne tady klepat kosu!“

Chňapla jsem baťoh a pustila se k silnici na Bergen.

Svezli mě imigranti putující zemí ve staříčkém voze. Sami se do něho stěží vměstnali, ale ochotně mi uvolnili místo.

Nepřála jsem si nic jiného, než potkat muže, který se z lásky ke mně naučí česky. Můj dánský manžel se o to opravdu pokusil. Porazilo ho teprve skloňování. Sedm pádů je moc, takže jsme zůstali u angličtiny. Ostatní stránky života zvládá našťástí bez problémů, a když ne, ví, kam se obrátit.

Na dně sklenky sedí víceň nacucaná těžkým místním vínem.

„Ještě jednu?“

Nakonec z toho byly dvě. Stolky a slunečníky se vlnily jako moře pod námi. Můj společník mi políbil ruku a ulpěl na mě zřevným pohledem.

„Já bych se váš jazyk naučil bez váhání!“

Když jsem se vrátila do hotelu, manžel ještě spal. Jeho spánek byl hluboký a bezstarostný jako spánek nevinných. Políbila jsem ho na čelo a šla se spláchnout do moře. Život je stejně podivný...

Ilustrační foto: Ivo Havlík

KUKAL JE BOOMER I NENÍ - slova efektivní i bez efektu

MILAN BLAHYNKA

Efektivní podle staříckého *Slovníku cizích slov* (2. vyd. 1971) je totéž co *účinný, skutečně vykonaný*, efekt, jak už ne každý ví, je buď skutečná účinnost, nebo je jen *vnější, předstíraná*; všichni víme, že dělat něco jen *pro efekt* znamená jen *budit falešný dojem*.

Před lety jsem v tomto týdeníku, zvaném tehdy Obrys-Kmen, uveřejnil nadšenou recenzi *Nova na českém literárním nebi (?) o Deníku muže ve středních letech*. Jeho autor **Petr Kukal** mě zaujal svazkem každodenních zápisků, inspirovaných dvěma svazky Michala Viewegha (*Báječný rok*, 2006; *Další báječný rok*, 2011), kterého obdivoval.

Na rozdíl od něho, tehdy už slavného a žijícího ve světě celebrit, zvědavost na něž mu už předem zjednávala zájem čtenářských mas, Kukal ve svém deníku v nepříznávané polemice se svým vzorem zaznamenal denní své starosti i radosti neslavného muže, který miluje svou ženu, i když věrností zrovna neoplývá, trápí se svými finančními problémy, netají se svou zbožností pilně praktikujícího katolíka.

Nešťastná událost (jeho idol Viewegh před koncem roku málem umřel na prasklou aortu) vnesla do deníku bezděčný, předem nezjednatelný závěr.

Zkrátka efektivní příběh

jednoho jeho obyčejného roku nabídl Kukalovi nezaslouženou efektní pointu, které ke své cti nezneužil, věda, že i bez takového efektního konce má jeho deník co říci.

Deset let po svém prvním deníku – na rozdíl od Viewegha, který navázal na svůj první deník už po pěti letech – přichází Kukal s druhým svazkem každodenních záznamů o každém prožitém dni, s publikací **DENÍK BOOMERA** (nakl. Jonathan Livingston, s. r. o, sazba Vladimír Fára, Praha 2023, 220 s.).

Boomer, poučuje mě vševěd Internet, je *spekulant na vzestup cenných papírů a burzovních hodnot, hausista*, ale také posměšný výraz pro staříky na Internetu stále kritizující mladší uživatele; v *Nových slovech v češtině* (ani v pozdější rozšířené reedici) a ve většině jazykových příruček a slovníků z poslední doby jsem *boomera* ještě nenašel, jen *Velký anglicko-český...slovník* (Levné knihy, 2007) má k významu *hausista* ještě další významy, a to *potulný dělník a samec klokana velkého*.

Až snad na toho klokana lze významy jako metaforické charakteristiky Kukala připustit: neuvěřitelný počet zaměstnání, jimiž dosud prošel, je velíkánský a jeho knihy jsou žánrově různorodé. V tom smyslu je potulný dělník, dělník pera. A jeho knížky, zejména veršů, lze označit bez nadsázky za cenné papíry, jejichž cena časem ještě vzroste. V každém případě je autostylizace v boomera projev skromnosti autora, který však zná svou nemalou cenu, a zároveň je to přiznání jeho stanoviska. Na rozdíl od mnoha intelektuálů, ale i národů a států je Kukal v překotném víru událostí dalek přání zůstat stranou těžko uhasitelných konfliktů rozděleného světa. Přmo manifestuje své stranění Ukrajině.

Užůž jsem málem napsal,

že Kukalův druhý deník je až moc sebestředný, ale v zápisku z 28. ledna čtu: „Básník Jiří Žáček na svém facebooku sděluje, že podepsal petici proti naší vládě adresovanou Vladimíru Putinovi, ospravedlňující agresi Ruska na hranicích s Ukrajinou. Jsem z toho šokovaný, v první chvíli přemýšlím, jak nenávistně bych to okomentoval. Vydržím ale nereagovat hned a je to dobře. Zním Jiřího jako laskavého a vzdělaného člověka, s nímž jsem se potkával u kafe, u rybí polévky na Náplavce (tam s námi byla jednou i Hanka, ale ten starý chlívák vedl tak lascivní řeči, že už jsem ji víckrát nevzal) nebo na literárních večerech. Zastal jsem se ho, když na něj nastoupily feministky kvůli básničce *K čemu jsou holky na světě*, a on zas nemlčel, že když kvůli sloupku *Perské*

princezny lynčovaly mě. Je mu 76 let, má právo být ze současného světa zmatený a má právo měnit názory. Já ještě před deseti lety psal do deníku, že jsem levičák, názorově někde mezi socany a komunisty. Byl jsem to já, patří to ještě ke mně? A Jiří, ten velký básník *Papírových růží* nebo *Českého moře* a dnešní petent proruských petíc – jak ti se k sobě mají?

Nakonec jen napíšu na Twitter: „*Když Váš kamarád básník zestárne a podepisuje proruské petice zostouzející vládu vlastní země, je Vaši povinností nezapomenout, že je to pořád velký básník a pořád Váš kamarád. Cokoli jiného by myslím bylo špatně*.“

Stojí mě to asi 20 sledujících a výchovné reakce arbitřů lidských práv Jakuba Szantó a Jiřího Padevěta. To je OK, je to jejich agenda a odvedli na tomto poli kus práce. Moje agenda je selhávání, nejistota, bolavé přerody, názorová schizofrenie. Každý kopeme za to své.“

Ponechme stranou slovo

o údajné básníkově zmatenosti a vtírající se otázku, zda si „vláda vlastní země“ zasluhuje úcty. Kukalova *agenda* je obrana básníků a poezie v životě. Jeho názorová schizofrenie? Ani náhodou, je skutečnosti má básník Žáček dar vidět nikoli černobíle a jen z jednoho úhlu.

Kukalův básník číslo jedna Nezval *cítil ano a ne jako jedno slovo*. A kdyby kromě zápisku z 28. ledna (mimo Žáčka už jen 4 řádky o schůzce s jeho kamarádkou Zuzkou, která je v deníku často zmiňována) nebylo v *Deníku boomera* už ničeho dalšího podstatného, nemůže být sporu, že Kukal nepíše pro efekt; že je na naší literární obloze hvězdou, stálicí; a že za výrok o tom už nepatří žádný otazník.

Čas neúprosně pádí, svět je už zcela jiný

než před deseti roky, změnil se i Petr Kukal, ale jeho absolutní obdiv pro Vítězslava Nezvala trvá. O Dušičkách, jak čteme v jeho Deníku, „stojí půl hodiny na Vyšehradě u Nezvalova hrobu“. Jeho svíčka tam „není jediná, hoří jich tu asi šest“. Jednu, „tenkou kostelní parafinku, tam před mýma očima mezi kameny zapíchne nádherná dvacetiletá víla. Skloní se k hrobu a kluk, s kterým se vede, ji přidržuje za ruku, aby se nezřítila do vřesů. Mistr by měl, počítám radost.“ (Malou radost mám i já. Jako je pro Kukala, i pro mne byl Nezval především *Mistr*, nesvedl jsem ho, když jsem ho na jeho pozvání navštěvoval, oslovovat jinak než *Mistře*, nebyl pro mne ani *soudruh*, ani *pan*.)

Den po Dušičkách křtí Kukal svou sbírku *O jablko lehčí ráj* v Praze, a to v Nezvalově bytě. Píše si do deníku: „Jsem už tak mentálně opotřebovaný, že si nepamatuju, zda jsem už zmiňoval, že jsem před dvěma lety dostal pozvání od současného majitele posledního Nezvalova bytu, v němž básník v roce 1958 také zemřel. Občas se tam teď sejdem s několika přáteli. Dnes jsou to kromě Michala (majitel) a Tomáše (jeho kolega, který mi první návštěvu zprostředkoval) ještě středoškolský profesor Petr Kopeček z Třeboně (jel sem přes dvě hodiny) a patrně největší současný znalec reálií Nezvalova života – plzeňský badatel Aleš Hanzlíček. Dále přijdou dva etablovaní slovinští vědci, kterým Tomáš namluvil, že jsem etablovaný český básník, mimořádně půvabná Michalova exmanželka Martina a konečně jeho dcera Anežka“.

Shodou okolností jsem v tom bytě

až letos také pobyl, už asi jediný, kdo tam byl zván už Nezvalem a po jeho smrti paní Fáfinkou; ten byt (rozepsal jsem se o něm z iniciativy Karla Sýse v tomto týdeníku 20/5 2020) je už v mnohém jiný než za Nezvalů, ale Nezval v něm – v někdejší jídelně i pracovně a na velkolepé terase – stále ještě je. Cítím to jako Petr Kukal.

SMUTNÝ PŘÍBĚH FRESEK MALÍŘE BILIBINA

MIRKO RADUŠEVIĆ

Pusto a prázdno na Olšanech v části, kde stojí kaple Zesnutí přesvaté Bohorodice. Dav pravoslavných věřících, především Ukrajinců a Rusů, kteří se zde vzájemně tolerovali bez ohledu na válku, zmizel. Zmizela i desítka žebraků – bezdomovců a mezi nimi pár Ukrajinek požadujících dary pro nemocné děti.

Rudě, oranžově a žlutě zbarvené stromy a popadané listí jen podtrhují dušičkovou atmosféru, s ní rozprostřenou samotu hrobů. Zavřená kaple přitom otevírá vzpomínky na dávné časy, kdy se zde scházeli na prstech jedné ruky spočítatelní věřící. Jakýsi stařec pomáhal duchovnímu s liturgií, a přitom odskočil zatahat lanem za zvony. V šeru kaple byly stěží rozpoznatelné vzácné ikony a na zdech ještě vzácnější fresky proslulého ruského malíře Ivana Jakovleviče Bilibina.

Kaple byla za devět měsíců postavena v roce 1924, v době, kdy měli k sobě pravoslavní a nově vznikající Církev československá hodně blízko. Tak měl také blízko Bilibin k Mikoláší Alošovi. Bilibin žil tehdy v Paříži, kde tvořil jako grafik a autor ilustrací k ruským pohádkám. V ateliéru na Boulevard Pasteur vznikala výzdoba kaple nejen od Bilibina, ale také od ikonografa Kirilla Michajloviče Katkova. Pro naši veřejnost jsou známé především Bilibinovy mozaiky: na zadní části kaple mozaika archanděla Gabriele a především v průčelí svatostánku Znamení přesvaté

Tři týdny předtím jel Kukal do Brna na křest své zmíněné knížky, uspořádané jejím nakladatelem Martinem Reinerem. Vzal to přes „bolavě krásnou“ přírodu podzemní Vysočiny a v poledne dorazil do „Šamikovic, kde vyrostl Vítězslav Nezval (a které se dnes jmenují Šemíkovice). Vyfotím si školu i pamětní desku na ní (mám ji samozřejmě z minulosti vyfocenou asi padesátkrát) a nábožně dům obcháším. V boční obvodové zdi najdu branku, okouzleně projdu zahradou. Zjistím tak, že relativně zachovalá čelní fasáda zdařile maskuje ruinu, již je škola ve svém zadním traktu. Zdivo se tu rozpadá na cihly; napadne mě, že nezvalovští obdivovatelé by je mohli začít odnášet jako relikvie. Básníkův dům by se tak rozplynul mezi nimi.“

Kukal neodolal a sám si jednu cihlu vzal na památku. A pokračoval v cestě: „Nezvalův rodný dům v Biskoupkách (taky škola) je naopak ve výborném stavu. Sídlí tu obecní úřad a dům i busta na straně obrácené k návsi jsou pietně opečovávány. Novotou září také deska, jež tu podle nápisu byla umístěna roku 1975. Na rozdíl od té, co jsem tu viděl asi před 10 lety, už na ní nestojí *básník komunista*, ale *básník humanista*. Stroj času není mýtus.“

Úplně poslední nezvalovskou zastávkou

„Je Ústřední hřbitov v Brně, kde jsou pochováni básníkoví rodiče a sestra s manželem. Hrob najdu v plánu se seznamem významných osobností. Je označen jako *Nezval Bohuslav*. Starý pan řídící byl sice *Bohumil*, ale chápu, že od správy hřbitovů města Brna nemohu chtít zázraky. Hrob je zanedbaný, špinavý a zarostlý bodlácím.“

Jak je vidět, Kukalovi nechybí ani nezvalovský humor. A jak je svým básníkem prostoupen, nelze se divit, že svou diplomku napsal o jednom Nezvalově díle. Ta diplomka se jmenuje *Básník jako kněz* a je to studie (světe, totiž opovrhovateli básníkovým dílem po roce 1948, div se) o poemě *Z domoviny* (1951). Kukal ji obhájil na českobudějovské Teologické fakultě. Jeho analýza prokazuje, že básník ji v čase tažení proti katolické církvi odvážně protkal motivy moravské lidové zbožnosti a že svou vizi dovršení vývoje beztrždní společnosti vytvořil na náboženském základě.

Avšak zpět k *Deníku boomera*. Kukal v něm rozvinul i umění vidět skrze sebe současný svět.

29. dubna večeri Kukalovi s tchánem (s nímž si Petr politicky nerozumí, ale obětavě o něho zdravotně pečuje) v jeho oblíbené splendidní restauraci. Při jídle je ruší hluční hulváti, bez rozpaků vylizující talíře a chovající se vůbec tak, že být takových otrapů víc, vybraná restaurace „pro rodinné oslavy by se proměnila v pajzl“. A jedinou větou Kukal odhalí hrozivou obecnou příznaknost toho chování: „A přesně tohle se stalo s českou politikou a veřejným životem vůbec“.

Den předtím po rozhovoru s ženou na samém konci náročného dne obou Kukal přemítá o rozdílu představ své ženy a svých a o lásce, díky níž se ten rozdíl rozpílá.

„Kdo ví, jestli ten deník není o tomhle. O souboji mezi dvěma stejně legitimními obrazy. Tím, který usilovně konstruuju, a tím, který žiju.“

Ke smyslu svého deníku se 1. prosince vrací, už ví, o čem bude: „o pocitech generace, která se z tátů přes noc stala boomery. O světě, který ne že nedokážeme pochopit, ale který pochopit nechceme. Není to o pružnosti mentality, je to věc vážného rozhodnutí.“

Jak snad vyplývá z mých poznámek na okraj a k názvu knihy, Kukal je boomer i není. Co říká o sobě, své rodině, svých přátelích i známých, o světě, v němž sám žije a žijeme, to nejsou zážitky, nářky a stížnosti někoho, kdo už ničemu nechce rozumět, leč právě naopak.

Je to vyznání radosti z klopotného, a přece krásného života dělného.

MANŽELÉ Bohumila a František Sarnová (na fotografii Ivo Havlíka) patří k zakladatelům Unie českých spisovatelů, až z Vysočiny přijeli i na letošní valnou hromadu

Bohumila Sarnová

Pocít ze zimy

Jeřabiny už ve džbánu
sesychají na temné kuličky
a po zápraží dusají zimní vzduch
kočičí tlapky.
Pší spaní u kamen
je uklidňující
jako zívání navečer
v rozestlaných peřinách.
Pro ještě silnější praskot ohně
vybírám ta nejsušší polínka.
A za oknem zase tíše sněží.

Zimní vichřice

Zimní vichřice
Pod námi
nad námi
vedle nás
ustlal si vítr severák
co chtěl nás svou
velkou silou
zmást.
Ve sněhu víril
v naději
že zamotá nám cestu
když bičem
práskal do mraků
co z šedi měly vestu.
Tři dny tři noci
se nadouval
o led brousil své zuby.
Konečně zmizel
nastal klid.
Ó – tak se nám to líbí!

Zima tvořící

Kreslí nám zima
na okna.
Neptá se
jestli může.
Štětcem lehkým
jak pouhý vzdech
kouzlí mrazivé růže.
Mezi ně občas
vhodí hrst
sněhových vloček a jíní.
Do luk a lesů
nad stráně
rozprostře závoj bílý.

Naše parketa je v týdeníku, který v názvu má LITERATURA, UMĚNÍ, KULTURA

BOHUMILA SARNOVÁ

Dobré odpoledne vážení přátelé, členové Unie českých spisovatelů a příznivci našeho uskupení. Pozdravím vás tak, jak mne mnozí z vás znají z mých příspěvků, článků, básní, reprodukcí mých obrazů v týdeníku LUK: „Z Vysočiny srdečně zdraví Bohumila Sarnová“.

Jsme s manželem členy UČS už neuvěřitelných téměř 25 let, čtvrt století, což je docela dlouhá doba, a zároveň jsme přispěvateli do původně Obrysu – Kmene, posléze, po nastalých změnách, do LUKu.

Za to dlouhé období se mnohé změnilo. Nikoliv však to, že Obrys-Kmen, posléze LUK vychází s neúnavnou pravidelností po celá léta nepetržitě jednou v týdnu, jako příloha – v současné době Naší pravdy. Jeho náplň byla, je a pevně věřím že bude i nadále bohatá, košatá, zajímavá a inspirující.

Žel, změnilo se ale to, co je součástí našich životů – odchody do nenávratna velké části významných a výjimečných členů. To je běh života, který se nevyhýbá ani našemu uskupení UČS – nutno podotknout, že spisovatelů, básníků a dalších tvůrců levicové smýšlejších. V podtextu řečeno těch, kteří neměli a ani v běhu let po roce 1989 nemají na různých ustlano. Naopak užili si a užívají házené klacků pod své nohy, trny, déšť smogů a síry na ně pršel a prší, kam se jen se svými díly snaží prosadit a proniknout ke čtenářské veřejnosti.

Výtvarní umělci jsou na tom stejně. Jejich díla sice třeba nevyzařují na první pohled znaky levicového zaměření. Ale jsou známy jejich společenské postoje, revolta proti tomu, co nás obklopuje dnes a denně, a tak nebývají „připouštění“ k realizaci svých výstav, nemluvě o zastoupení v galeriích. Takže jsou na tom v podstatě stejně, jako ostatní členové v kumštu zastávající levicové postoje.

Jak jsem již zmínila, řada našich významných členů nás navždy opustila, chybí a budou chybět i nadále.

Zanechali zde ale významnou stopu a vzácný punc ve svých dílech – punc opravdovosti, obětavosti, lásky k umění ať slovesnému, výtvarnému, filmovému.

Když se navrátím ke svému úplně prvnímu

kontaktu s UČS, před těmi 25 léty, tak to bylo seznámení s Karlem Sýsem a moje první prezentování z mé básnické a výtvarné práce v Obrysu – Kmeni. Na první konferenci UČS mi s úsměvem uvařila kávu (a to jsem tenkrát netušila) významná pěvkyně Jarmila Vrchotová – Pátová, pedagožka Univerzity Karlovy a Akademie múzických umění, vedle mne seděl Jindřich Janda – umělecký šéf, posléze ředitel a sólista Hudebního divadla v Karlíně. Poté následovalo seznámení s dalšími osobnostmi kulturního a společenského života – lidí „Na druhém břehu“, jak se jmenuje sborník UČS, který uspořádal Karel Sýs a vydal ho v roce 2002. Je dobré se k tomuto sborníku vrátit, neboť obsahuje ve valné míře informace o téměř všech členech UČS, o jejich vzdělání, působení, umělecké práci. Žel, jeho stránky značně prořídly o členy, kteří už nejsou mezi námi. Namátkou budu jmenovat ty, kdo odešli nedávno: Antonín Kachlík – filmový režisér, Miroslav Pangrác – sochař, profesorka Hana Hrzalová – autorka recenzí, studií z historie a současnosti české literatury, v tomto roce odešel Michal Černík – a s ním jeho poezie doplňovaná počítačovou grafikou, Doc. PhDr. CSc. Věra Beranová – kunsthistorička, opustil nás a následoval tuto smutnou řadu Karel Sýs – básník až do morku kostí, zakládající člen Unie českých spisovatelů, Obrysu – Kmene, LUKu a zároveň jeho šéfredaktor.

Tato valná hromada je zlomová

Začínáme, nebo lépe řečeno pokračujeme s novým vedením. To, co ještě nedávno v tomto roce zastával kumulovaně Karel Sýs – předsedu UČS a šéfredaktora LUKu, nyní bude v rukou dvou nových mužů. Šéfredaktora LUKu již známe – Ivo Havlíka, který převzal po Karlu Sýsovi „žezlo“ a okamžitě začal v redakci LUKu pracovat tak, že jeho vydávání nebylo přerušeno. Po zvolení předsednictva touto valnou hromadou se stal novým předsedou Unie českých spisovatelů Petr Žantovský.

Řada členů UČS se po celá léta podílela na tvorbě LUKu svými příspěvky. Ať už to byly

recenze z pohledu literárního, či výtvarného, aktuální články k současnému dění ve společnosti v oblasti kultury, estetiky. Někteří z nich ale povážlivě chybí, protože není nikdo, kdo by jejich činnost nahradil. Konkrétně působení Věry Beranové – kunsthistoričky a její fundované články, mapující probíhající výstavy v galeriích z děl současných, ale i dávných tvůrců, vyjadřující se k dění ze světa kultury obecně, chybí i práce Michala Černíka, jeho rozhovory s výraznými osobnostmi na stránkách LUKu a jeho již zmiňovaná počítačová grafika, kterou doplňoval své poetické, jemné básně. Chybí i statí profesorky Hany Hrzalové a její fundovaný ponor do historie i současnosti české literatury. Značná absence je i v příspěvcích autorů, kteří se odmlčeli buď ze zdravotních důvodů, nebo s ohledem ke svému věku (profesor Vlastimil Hnízdo – literární teoretik, Vladimír Janovic – význačný esejista, básník, překladatel a jiní).

Uvádím jen pár příkladů pro zvážení situace z jednoho prostého důvodu. Je potřeba pokračovat v jejich práci, protože byla přínosná. Je potřeba udržet tuto tiskovinu, protože jen v ní, v LUKu, můžeme prezentovat své práce slovesné, výtvarné, fotografické, teoretické, vyjádření myšlenkové soudržnosti. Jinde nám to v této společnosti umožněno nebude. V současné době je řada stálých autorů, kteří přispívali a nadále přispívají k plynulému naplňování stránek LUKu, namátkou uvedu Milana Blahynku, Alexeje Mikuláška, Alenu Mikuláškovou, Petra Žantovského, Miroslava Kantka, Jiřího Jírovce, Jaroslava Čejku, Ivo Havlíka, Evu Frantínovou, ze Slovenska Pavola Janíka a další.

Ale je potřebné, aby se nad svými možnostmi přispívat do tohoto týdeníku zamyslely i další osobnosti z řad členů UČS. To znamená: psát, malovat, fotografovat a zásobovat LUK ukázkami ze své tvorby, z postřehů z kulturního dění v krajích, městech, formou recenzí o výstavách, vydaných knihách, divadelních a filmových představeních atd. A nejen o kulturním dění v hlavním městě Praze. K otázkám politickým a ekonomickým doma i ve světě se bohatě vyslovuje Naše Pravda. Naše parketa je v týdeníku, který má ve svém

názvu Literatura, Umění, Kultura. Pracujme, pišme, malujme, fotografujme tak, abychom bohatě naplňovali to, co nese LUK ve svém titulu.

(Předneseno na valné hromadě UČS v Praze 23. listopadu 2024)

Jaromír Šlosar Můj adventní

*První adventní neděle
vzdáleně zvony v tichém lese
námluvy zimy nesmělé
listopad bílou štolou třese*

*Druhá adventní neděle
ladovská zimní pýcha
sníh pod nohama vzdychá
jak pedál varhan v kostele*

*Třetí adventní naděje
slunko košílku svlíká
Ostrava thmí jak peřeje
pod sněhem tání tíká*

*Čtvrtá adventní neděle
sníh couvá zpátky k nebi
na horách ustlal posteť
a nikdo o tom neví*

(Ze sbírky Říční břehy, Nakladatelství Beskydy, 2024).

Ilustrační foto: Ivo Havlík

Autogen nebo antigen?

(Něco jako fejeton s vnitřními rýmy)

JAROSLAV ČEJKA

Co je to autogen, ví asi každý. I když, kdo ví? Možná že každý neví. Za našich mladých let se autogenem svařovaly skoro všechny velké kovové konstrukce, jen ty drobné se letovaly. Ale dnes už ve fabrikách svařují většinu kovových výrobků automaty, za které myslí anebo brzy myslet bude umělá inteligence.

Automatizace a umělá inteligence jsou dnes důležitější než obyčejná lidská potence. Ať už ta intelektuální nebo sexuální. Což platí i pro spermie a vajíčka, ty nositele lidských genů.

Jenže autogeny nejen svařují, ale i rozřezávají staré a nepotřeb-

zisky. Hořké pilulky, jakými byl třeba výprodej většiny českých cukrovarů a lihovarů, nám pak přestrojení soudruzi osladili dovozem třtinového cukru a rumu, takže se jelo dál, kočárem hnědým kolem bílých skal.

A tak šel čas. U nás i mimo nás

Mnozí si utáhli opasky a zkoušeli se zahojit na burze, hracích automatech či u Sazky. Zbohatnul málokdo. Zato leckdo zkrachoval a pohádkám byl konec.

né kovové konstrukce, tedy nejrůznější mosty, těžní věže či oceľové mrakodrapy. A samozřejmě že i ztupené armádní zuby a drápy, tedy vyřazené zbraně. Pokud jsou ovšem neprodejné už i v rozvojových zemích. Děla, tanky, vojenská letadla a válečné lodě. V tom jsou všechny země ve vzácné shodě. Určitě větší než třeba v problematice takového *green dealu*, kde si svět jen zadělává na kýlu. Jestli ne rovnou na rakovinu. Že by tak snímal něčí vinu?

A tak se občas ptám, jestli se naše geny nemění v patogeny, co zničí lidskou populaci, jejíž příslušníci se zhusta vyhýbají námezdné práci. Všichni by chtěli být rentiéry či podnikateli, nebo aspoň přežívat na podporách.

Ale dost kritiky! Nabízím

i trochu sebekritiky.

U mě už totiž autopatogeny dosáhly nemalého úspěchu, jak nasvědčuje i mé sívičko. Vystřídal jsem na patnáct zaměstnání a byl bych jich vystřídal i víc, ale některá pro mě jaksi nebyla k máni, a více než desetkrát jsem se requalifikoval. S nemalou hrdostí mohu prohlásit, že jsem byl na trhu práce flexibilní už v dobách, kdy se tomu ještě říkalo fluktuace. Narodil jsem se totiž – a v tom je ta potíž – zdravotně notně postižený.

Ale protože mám svou hrdost, tak jsem v životě o žádnou podporu či pomoc nežádal. Ani doma, ani v zahraničí. Na Východě ani na Západě. A to přesto, že jsem byl v životě taky párkrát diskriminovaný, ostrakizovaný a nezaměstnaný. Po únoru 1948, po srpnu 1968 i po listopadu 1989. Myslíte si, že to není možné? Tak to se tedy pletete.

Stačí být ukázkový pechvogel,

nebo – řečeno hezky česky – smolař. Teď si ovšem uvědomuji, že jsem se vám zatím vůbec nepředstavil. Takže to musím napravit. Jmenuji se Karel Kiebitz, ale moji spolužáci, kamarádi i kolegové mi odjakživa říkali Kibic. Tedy alespoň ti, kteří se stejně jako já dožili těch neuvěřitelně šťastných dob, ve kterých je nám dnes dáno žít.

Narodil jsem se za světové války a své rodiče podezírám, že mě počali ze samé radosti z porážky Němců u Stalingradu. A tak jsem jako nemluvně zažil nejen německé ostřelování Staroměstské radnice a americké bombardování Emauzského kláštera, ale i zpochybňované osvobození Prahy Rudou armádou, které se pak pro velký úspěch opakovalo ještě jednou, a to v srpnu roku 1968. Podruhé však už zabeďnění Češi neuměli pochopit, od čeho nás to Sovětský svaz, ta slavná mírová hráz, vlastně osvobozuje.

Musím se sebekriticky přiznat, že jsem to taky moc nechápal. A podobné problémy jsem měl i s tím, když stejní lidé, kteří mi kdysi dávno s pomocí cukru a biče nasazovali socialistické otežky, začali vychvalovat kapitalismus volně loupeže a za slibovanou zástupci desetinásobku skupili skoro celou národní ekonomiku, aby pak zprivatizované hory, doly, hutě, továrny i vodárny prodávali zahraničním investorům. Pod cenou a přesto s nemalými

Nakonec jsme se dnes dočkali životní úrovně, na jaké Němci, poražení ve druhé světové válce, žili už v minulém století. Pravda, někteří se dočkali úrovně mnohem vyšší, ale jiní zas výrazně nižší. Těm se zhruba každé čtyři roky nějaký nový svůdce pokouší namluvit, že jim jako vůdce přinese blahobyť, jednotu a vytoužený klid.

Naštěstí jsem už natolik starý, že mě nezblbnou ani Karlovy Vary, kde jsem kdysi strávil týden s jistou slečnou, krásnou a tudíž nebezpečnou, která mi totálně popletla hlavu. S jejím přispěním mám dnes rodinu větší než Puzův Kmotr. Naštěstí nikdo z nás není lotr a to jsou v ní zastoupeni příslušníci sedmi národností. Takže když objednávám pro svou *patchwork family* v nějaké té „lidové“ restauraci stůl se třiceti židlemi, činím tak na jméno Hujerovi.

„Jo tak to jste vy?“

Řekl mi nedávno jeden číšník, co zatím neztratil smysl pro humor.

Inu, od čeho mám své geny? Přece proto, abych byl ve věčné opozici. Takže jsem dnes snědl svůj nedělní oběd, manželce zalhal, že mám odpoledne rito, nasoukal se do svého taxíku a vyrazil do Prahy na demonstraci. Jezdím tam skoro na každou, protože jinak by mi nejspíš hráblo a musel bych zalehnout na matraci. Buď někde na psychiatrii, nebo aspoň v nějakém tom konspiračním bytě odbojářů proti gangu pěti. (Tedy teď už vlastně jen čtyř.)

Cestou jsem naložil svou starou kamarádku Báru z lázní Železnice, což bývala za komanců dětská pobočka Lázní Jáchymov, kde jsme si kdysi léčili své fyzické hendikepy. Měl jsem v plánu, že ve Vodičkově ulici před Divadlem ABC zaparkuju na místě vyhrazeném pro ZTP, přeseďnu do invalidního vozíku, který si vozím v kufru, a pak že mě na něm kamarádka Bára dotlačí až na Národní třídu, přičemž budu mávat svými francouzskými holemi a volat „Na Petrohrad!“

Jenže se vloudila chybička

jako ten noční sen za víčka. V kufru auta sice ležela má invalidní kára, řádně složená, ale už ne moje invalidní hole, protože má žena Božena usoudila, že když mám ve voze krippláru, nepotřebuju hole.

Díky její mylné úvaze z mé plánované provokace sešlo. Zaplatí pámbu! Strážci veřejného pořádku v uniformách i v civilu se tak nemuseli ztrapňovat zásahem proti invalidovi, který by přítomní zástupci podvratných médií mohli využít k dezinformacím, jež by pak chcemíři šířili jako upíři.

Takhle snad dezoláti neprojdou! Vždyť mír je pouhá iluze (podobně jako inkluze?), jak nás učí pravověrní věrozvěsti, ti regulovčící na rozcestí k novému světu řádu. Mír, to je cesta do neštěstí, jak slýcháváme od neřádu.

Takže mi nezbyvá než složit svoje berle. Víím, co nás všechny čeká. Psal o tom kdysi už Robert Merle. Kdo by však takové prognózy četl? Vítězná válka nám otevře svět!

A hrdinům patří náš nehybný vděk!

Ilustrační foto: Ivo Havlík

SVODKA

NAŠE KOJNÉ U HABSBUKŮ. Téma poslední letošní přednášky Národního památkového ústavu v Telči bylo originální: Naše kojné u Habsburků. V 19. století byly ve šlechtických rodinách i měšťanských rodinách ve Vídni oblíbené kojné českého původu. Jejich služeb několikrát využila i panovnická rodina. U Habsburků se dají aktuálně doložit čtyři kojné pocházející z okolí Jihlavy, z nichž nejznámější je Marie Řehořová z Luk nad Jihlavou, kojná korunního prince Rudolfa. Kojnou z Jihlavska měli po svém narození také František Ferdinand d'Este, Rudolfova dcera Alžběta Marie a budoucí císař Karel I. Doložit lze též přítomnost jedné kojné na panovnickém dvoře v Sofii. Zhruba roční pobyt kojných mimo domov pro ně sice znamenal velkou finanční výpomoc, nesl s sebou zároveň různá negativa. Nájemné kojení proto bylo terčem dobové kritiky, což vedlo k jeho omezení. V Československu se tak stalo v roce 1924. Přednášel o tom PhDr. Vlastimil Svěrák, autor regionálních historických prací z Jihlavska.

LITERÁRNÍ STŘEDA. Proběhla tentokrát v úterý 26. listopadu ve Slovenském domě v režii Umělecké besedy a Slova mají křídla. Ve francouzsky zaměřeném večeru herečka Markéta Potužáková přednesla verše ve Francii žijící Jany Boxbergerové a na téma svých knih Bylo jich pět a Collette, má drahá, vy víte, co máte udělat promluvila Ladislava Chateau. Jak uváděla pozvánka, obě knihy jsou „pronikavým a nelichotivým vzhledem do temných stránek dějin sladké Francie“.

OCHOTNÍCI HRAJÍ ČAPKA. Jevišť i hlediště vysokým nákladem zrekonstruovaného kulturního domu v Příbyslavi prochází zatěžkávací zkouškou. Divadlo DUHA z Polné přijelo s adaptací fejetonu Karla Čapka Jak se dělá divadlo. Soubor uvádí: „Od té doby (roku 1938)

uplynulo už mnoho vody, změnilo se divadlo i společnost, ale jedno zůstává. Duch a poezie divadelního zákulisí a láska herců k divadlu. Karel Čapek o tom dovedl rozkošně psát, protože divadlo miloval. Sehrájeme komedii s prvky grotesky a černého humoru, drsného i laskavého. Půjde o divadlo na divadle inspirované dílem geniálního autora“. Protože Karel Čapek je „vynálezcem“ slova robot, ve finále se na scénu dostavil skutečný robot.

CESTA DO ZÁHUBY. Poprvé od vydání v roce 1931 se českým čtenářům dostává do rukou Kästnerovo nejzásadnější dílo v podobě, jak ho autor zamýšlel publikovat. V období vzrůstajícího se národního socialismu si však původní nakladatel na Kästnerovi vynutil řadu úprav a změn, které se týkaly zejména explicitních erotických scén, politických narážek a nekompromisní kritiky společenského úpadku výmarské republiky. Neprošel tehdy ani název Cesta do záhuby. Navzdory této cenzuře nacisti román později zakázali a veřejně pálili. A proč tolik humbuku? Román se odehrává v kulisách Berlína, kdy na město tvrdě dopadala realita hospodářské krize. Hlavní hrdina Fabian prochází demoralizovaným městem plným putyk a bordelů, nezaměstnaných, nácků i komunistů, hochštaplerů i záletných paniček a propadá deziluzi ze ztráty zaměstnání, přítelovy sebevraždy a milenečiny zrady.

TŘETÍ MEXIKOPEDIE. Nakladatelství Argo vydává třetí díl Mexikopédie. Již první dva díly daly dohromady komunitu tisíců fandů Mexika, jejichž nejtvrdší jádro si říká mexikopediáni, ale zaujme i ty, které Mexiko nikdy nezajímalo. Eva Kubátová, která se provdala do Mexiko City, přináší dalších 27 abecedně řazených fenoménů: například o kouzlu kovbojského umění charreña, nejvoňavější kávé z Veracruz, dech se nám zatají při nebezpečných skocích do vodního oka v Acapulcu.

130 LET KNIHOVNY. Dějiny dnešní Krajské knihovny Vysočiny v Havlíčkově Brodě se začaly psát 24. prosince 1894, přesněji řečeno ve chvíli, kdy se akademický spolek Barák usnesl na založení veřejné městské knihovny v tehdejším Německém Brodě. Spolek svým činem navázal na bohatou tradici v myšlence zakládání veřejných knihoven, jako účinného prostředku národního uvědomění. Významným propagátorem této myšlenky se stal Karel Havlíček Borovský, jehož jméno knihovna dlouho nesla. Od 21. června 2021 krajská knihovna sídlí v nové budově na pravém břehu Sázavy v Havlíčkově Brodě. Objekt má parametry 22. století.

DEVATENÁCT STRUN. Tolik jich ovládá ředitel Základní umělecké školy v Havlíčkově Brodě Jindřich Macek. Koncertuje na originální loutně z dílny českého loutnaře světového formátu Jiřího Čepeláka, který hudebníkoví vyrobil nástroj s vydutým kolapsem (mušlí), vychází z modelu Hans Frei, Bologna přibližně rok 1550, a je ostružen deseti sbory (19 strun). „Loutny tzv. boloňského typu byly po celé Evropě oblíbeny pro svůj harmonicky bohatý a sladký tón,“ říká muzikant (na snímku Ivo Havlíka).

CENY ZAMAROVSKÉHO. Ve Stropkově (okresní město na východě Slovenska) byly předány Národní ceny Vojtěcha Zamarovského. Obdrželi je Viliam Judák a Peter Kónya. První jmenovaný je římsko-katolickým biskupem v Nitře a cenu dostal za „celoživotné dielo, ktorým prispieva k spracovaniu cirkevných dejín a tým aj najstarších prameňov o živote národov žijúcich na území dnešného Slovenska“. Druhý oceněný „precizne doplna dejiny Slovenska v širšom kontexte dejín Uhorska ako súčasť stredovýchodnej Európy, v ktorej sa utvárali a vzájomne ovplyvňovali viaceré národy“. Přítomni byli hosté z Letohradu (okres Ústí nad Orlicí, kde se letos předávaly Ceny Egona Ervina Kische, o čemž jsme informovali. Slovenské sdělovací prostředky připomenuly, že Vojtěch Zamarovský byl pohřben v Praze a dosud tam žije jeho syn Petr.